

опасных методов ведения информационной войны, провоцирующих агрессивное поведение личности, совершенно обесценивающих жизнь человека и социальной группы.

Современная политико-правовая реальность, как ни странно, свидетельствует о том, что на территории современных государств происходят события деструктивного характера (военные конфликты, террористические акты), а также пропагандируются антиценности и становятся актуальными брутальные поведенческие установки, девиантные стереотипы поведения личности, что трансформирует общественные отношения.

Таким образом, доминирование в информационном обществе агрессивной рефлексии провоцирует цепную реакцию, в результате которой растворяются гуманистические принципы, исчезают духовные ценности. С помощью критики существующих правил и стереотипов поведения личности, целенаправленно разрушаются социальные нормы человека и социальных групп. И это, как правило, делается с помощью интернет технологий, интеллектуального ресурса, позволяющих манипулировать общественным сознанием.

Сегодня вследствие нравственной деградации личности, социальных групп, а также приобщения социума к антиценностям, наблюдается изменение гуманистической траектории развития информационного общества. Современная динамика аксиологической перезагрузки, а также изменение формата общественных отношений актуализирует многомерную диалогичность социокультурных взаимодействий в информационном обществе. Процесс демократизации социальных институтов, представляющих собой определенную общественную структуру, активизирует процессы социальной самоорганизации и конструктивное сотрудничество различных государств в сфере безопасности.

В.І. Чистилін, журналіст, громадський діяч, кінематографіст, координатор харківського Євромайдану (*Харків*)

СУСПІЛЬНА МЕТАНОЙЯ

Після Революції Гідності лише в Харкові було перейменовано сотні вулиць, провулків і майданів. У місті більше не залишилося топонімів, названих на честь організаторів Голодомору та комуністичних репресій в Україні: Петровського, Постишева, Чубаря, Косіора. Немає інших демонічних постатей, що чинили червоний терор і знищували мільйони наших співвітчизників.

Утім навіть ті, хто тепер живуть на вулицях Петра Болбачана, Юрія Шевельова чи, скажімо, Євгена Котляра, іноді гадки не мають, хто стоїть за новими назвами, які з'явилися під час декомунізації. Людям із психологією «мой адрес не дом и не улица, мой адрес – Советский Союз» абсолютно байдужі розмови про генетичну пам'ять чи історичну справедливість. Це, безумовно, питання особистого вибору кожного громадянина, рівня його культури, освіти, моралі, ціннісних орієнтирів, але також і вирок державі, яка за майже три десятиліття так і не спромоглася на офіційному рівні засудити комунізм як людиноненависницьке та злочинне явище.

Ми постійно наступаємо на ті ж самі граблі, ходимо по колу, а перед черговими доленосними виборами знову в повітрі витає запах реваншу, бо в суспільстві не відбулося найсуттєвішого – покаяння за комунізм. Воно повинно було статися ще на початку 90-х років, але пострадянська номенклатура, украй важка економічна ситуація в країні, руйнація сталого способу життя та відсутність нових ідеологічних парадигм не дали можливості відбутися в країні тому, що варто було би назвати терміном «суспільна метанойя». Інакше кажучи, актом глибокого покаяння з кардинальною зміною свідомості, переверотом душі та справжнім наверненням.

З історії ми бачимо, що народи, які покаялися за тоталітаризм (візьмемо за приклад німців чи чехів), доволі швидко подолали суспільні хвороби й почали рухатися вперед.

Українцям сьогодні конче необхідне покаяння за радянське минуле. Кожному окремо й суспільству в цілому. Потрібне визнання своєї провини та відкидання всього негативного, що постійно тягне нас донизу, бажання від нього очиститися і повністю звільнитися.

Люди не завжди розуміють, що вони всі співпричетні до зlodіянь комуністичного режиму, не кажучи вже про те, що ми всі геть винні. Пригадуються слова С. Довлатова: «Усі звикли сварити товариша Сталіна, але хто написав чотири мільйони доносів?».

Якщо про Голодомор після Помаранчевої революції ми змогли розповісти всьому світові і власним громадянам, то спокути за комуністичне минуле не відбулося. Як наслідок, дуже важко переконати суспільство в тому, що ми всі причетні до того, що відбувалося в «імперії зла».

Нам треба звільнитися від наслідків колоніального стану, радянської влади й перебування під тиском комуністичної ідеології. Цього треба повністю зректися та відкинути беззаперечно. Ми зросли в імперії, тому до тих стереотипів настільки звикли, що їх навіть уже не помічаємо. А вони стосуються суспільної та історичної свідомості, літератури, мистецтва, усіх проявів громадсько-політичного життя.

Отже, щоб позбутися рецидивів минулого, нам найближчим часом треба проводити надзвичайно широку антиколоніальну, антирадянську та антикомуністичну кампанію. Суспільна метаноя на певному історичному етапі повинна стати певною національною ідеєю, яка здатна об'єднати громадян, які обрали рух уперед.

Українці вже звикли до певної свободи й тому назад дороги немає. Сьогоднішня незалежність зовсім іншого характеру та рівня, ніж була ще в 90-ті роки. Останнім часом ми набули дуже великий досвід отримання політичної та громадської свободи. Це вже в нас є, але, крім того, українцям настав час очистити свідомість.

Очевидно, йдеться про тривалий і непростий процес. Утім, сьогодні, коли рух історії пришвидшується, суспільна метаноя може відбутися за кілька десятиліть. Усі передумови для цього існують. Потрібна відповідна воля і тривала робота науковців, митців, громадських діячів, моральних авторитетів та всіх, для кого покаяння не порожній звук.

Але починати, звісно, прийдеться із себе!

Л.І. Юрченко, д-р філос. наук, проф. (НУ ЦЗУ, Харків)

А.С. Міносян, канд. іст. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

ФІЛОСОФІЯ НАСИЛЬСТВА ТА ЖОРСТОКОСТІ ТОТАЛІТАРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Дослідники суспільного явища насильства відзначають, що у ХХ столітті людство зіткнулося з його небувалою ескалацією. Світова війна, геноцид, Голокост, тероризм, терор – всі ці специфічні форми насильства не просто торкнулися України, але й стали невід'ємною частиною її історії та культури. Насильство проникло в усі сфери життя і перетворилося на універсальний засіб вирішення конфліктів.

Однак, не сам по собі «вибух» насильства визначає специфіку сучасності. Ми можемо побачити подібні сплески насильства впродовж всієї історії людства. Але сьогодні слід відзначити той факт, що насильство почало маркуватися як проблема соціально-філософського дискурсу. Постала потужна філософська традиція рефлексії даного феномену, що вплинула на загальну думку суспільства та змінила ставлення до насильства. Про це свідчить, зокрема, виникнення рухів, що закликають до ненасильства, численні державні та міжнародні програми з попередження насильства, інтерес до проблеми насильства в сім'ї і ін.